

รายงานวิจัยเชิงปฏิบัติการ
การศึกษาการอนุรักษ์และเพาะพันธุ์ปลาน้ำโขงสู่ธรรมชาติ
เพื่อความมั่นคงทางอาหารแบบยั่งยืน บ้านสำโรง

โดย ทีมวิจัยชุมชน
บ้านสำโรง หมู่ 5 ตำบลสำโรง อำเภอโพธิ์ไทร จังหวัดอุบลราชธานี
มกราคม 2562 – ธันวาคม 2563

สนับสนุนโดย
โครงการวิจัยและพัฒนาชุมชนต้นแบบสุขภาวะ บนฐานความมั่นคงทรัพยากรทางอาหาร และ
ทรัพยากรธรรมชาติ ในลุ่มน้ำโขง และความสามารถปรับตัวจากปัจจัยเสี่ยงด้านภัยพิบัติ,
มูลนิธิเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

และ

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.)

สารบัญ

ลำดับ	เนื้อหา	หน้า
1	บริบทชุมชน	3
	1.1 ความเป็นมาของหมู่บ้าน	3
2	การพึ่งพาแม่น้ำโขงของชุมชน	4
	2.1 ระบบนิเวศแม่น้ำโขงบ้านสำโรง	4
	2.2 การใช้ประโยชน์จากบึง	8
	2.3 การเกษตร	10
	2.4 การประมง	11
	2.5 พันธุ์ปลาที่พบที่บ้านสำโรง	13
3	การเปลี่ยนแปลงของแม่น้ำโขงและผลกระทบ	14
4	ความเป็นมาของแนวคิดการอนุรักษ์บึงและเพาะพันธุ์ปลาเพื่อฟื้นฟูระบบนิเวศ	18
ภาคผนวก	วัตถุประสงค์, งบประมาณ, รายชื่อทีมวิจัยชุมชน	21
	กิจกรรมในระหว่างการทำงานวิจัย	23

1. บริบทชุมชน

บ้านสำโรง หมู่ 5 ตั้งอยู่ในเขตตำบลสำโรง อำเภอโพธิ์ไทร จังหวัดอุบลราชธานี ลักษณะภูมิประเทศ พื้นที่ที่อยู่อาศัยเป็นพื้นที่หินปนดินร่วน ตั้งอยู่บนเนินต่ำสูงไม่เท่ากันโดยมีพื้นที่ติดแม่น้ำโขงพื้นที่หมู่บ้านมี จำนวน 2,500 ไร่ เป็นที่อยู่อาศัย 200 ไร่ที่สาธารณชนประโยชน์ 235 ไร่ และเป็นที่การเกษตร จำนวน 2,065 ไร่ อาณาเขตของหมู่บ้าน ทิศเหนือ ติดแม่น้ำโขง ฝั่งตรงข้ามเป็นพื้นที่ประเทศลาวแขวงสาละวัน ทิศใต้ติดพื้นที่บ้านโนนศาลา ตำบลสำโรง ทิศตะวันออกติดกับบ้านร่องคันแยง ทิศตะวันตกติดกับบ้านห้วยม่วงและบ้านพรสวรรค์

ปัจจุบันหมู่บ้านสำโรง มีจำนวนครัวเรือนทั้งสิ้น 175 ครัวเรือน ประกอบด้วยประชากร 718 คน ชาวบ้านสำโรงประกอบอาชีพหลากหลาย เช่น ทำนา ทำสวน รับจ้างทั่วไป (เข้าไปใช้แรงงานในกรุงเทพฯ และเป็นแรงงานรับจ้างในภาคเกษตรและอื่น ๆ ในจังหวัดอื่น เช่น พระนครศรีอยุธยา ขอนแก่น หรือตัวเมืองอุบลราชธานี ฯลฯ) และที่สำคัญคือ กลุ่มผู้ประกอบการประมงในแม่น้ำโขง มีโรงเรียนระดับประถม 1 แห่ง และวัดบ้านสำโรง และเป็นที่ตั้งของสำนักงานองค์การบริหารส่วนตำบลสำโรง

1.1 ความเป็นมาของหมู่บ้าน¹

บ้านสำโรงก่อตั้งหมู่บ้านอย่างเป็นทางการเมื่อปี พ.ศ.2474 มีครัวเรือนทั้งหมด 6 ครอบครัว ซึ่งอพยพมาจากประเทศลาว และจากต่างอำเภอ บุกเบิกโดย นายพา, นายกระโหนด, นางขาว และนางกระหว่าง มีอาชีพทำนา ทำสวน ทำไร่ และเลี้ยงสัตว์ เช่น วัว ควาย ในขณะนั้นมีน้อยหลังคาเรือน มีนายพา ที่ เป็นผู้ช่วยกำนันบ้านนาขาม มาช่วยดูแลบ้านสำโรงให้ไปพลางก่อน โดยไม่มีตำแหน่งอะไร ต่อมาเมื่อจัดตั้งเป็นหมู่บ้าน จึงมีผู้ใหญ่บ้านคนแรกคือ นายโสม เรืองเนตร บ้านสำโรงเดิมมีชื่อว่าบ้านส้มโฮง เพราะมีต้นส้มโฮงใหญ่ยืนต้นอยู่บริเวณปากห้วยเสาทุง (เสาธงที่ฝรั่งเศสปักบอกหลักเขตและระดับน้ำ) เมื่อมีตำรวจตระเวนชายแดนมาตั้งกองร้อย ทางกองร้อยจึงเปลี่ยนชื่อหมู่บ้านใหม่เป็น บ้านสำโรง

แม่น้ำโขงบริเวณนี้มีระบบนิเวศย่อยมากมาย เช่น ปูง คอน แก่ง และตาดหินกลางโขงขนาดใหญ่เชื่อมกับหมู่บ้านปากห้วยม่วง บ้านสำโรงจึงมีความอุดมสมบูรณ์อย่างมาก เพราะมีทรัพยากรทั้ง ห้วยหนอง บึง มีสัตว์เล็กสัตว์ใหญ่จำนวนมาก อีกทั้งหมู่บ้านอยู่ติดแม่น้ำโขงจึงเป็นแหล่งหาปลาสำคัญ เป็นแหล่งรายได้และอาหารที่สำคัญของชุมชน

ในอดีตทำน้ำที่บ้านสำโรงศูนย์กลางตลาดขายปลาขนาดใหญ่ มีผู้คนแวะเวียนมาซื้อขายจำนวนมากเพราะเป็นหมู่บ้านที่มีถนนตัดผ่านแห่งเดียวเชื่อมกับในเมือง ประชาชนจากทั้งฝั่งไทยก็ล่องเรือมาขึ้นที่ท่าน้ำนี้เพื่อต่อรถเข้าเมือง ประชาชนจากฝั่งลาวก็ข้ามมาขายของและขึ้นรถที่ท่ารถบัสในหมู่บ้านเพื่อเข้าไปในเมืองเช่นกัน บ้านสำโรงในอดีตจึงมีเงินหมุนเวียนเข้ามามาก สร้างอาชีพให้คนในชุมชน ทั้งจากการ

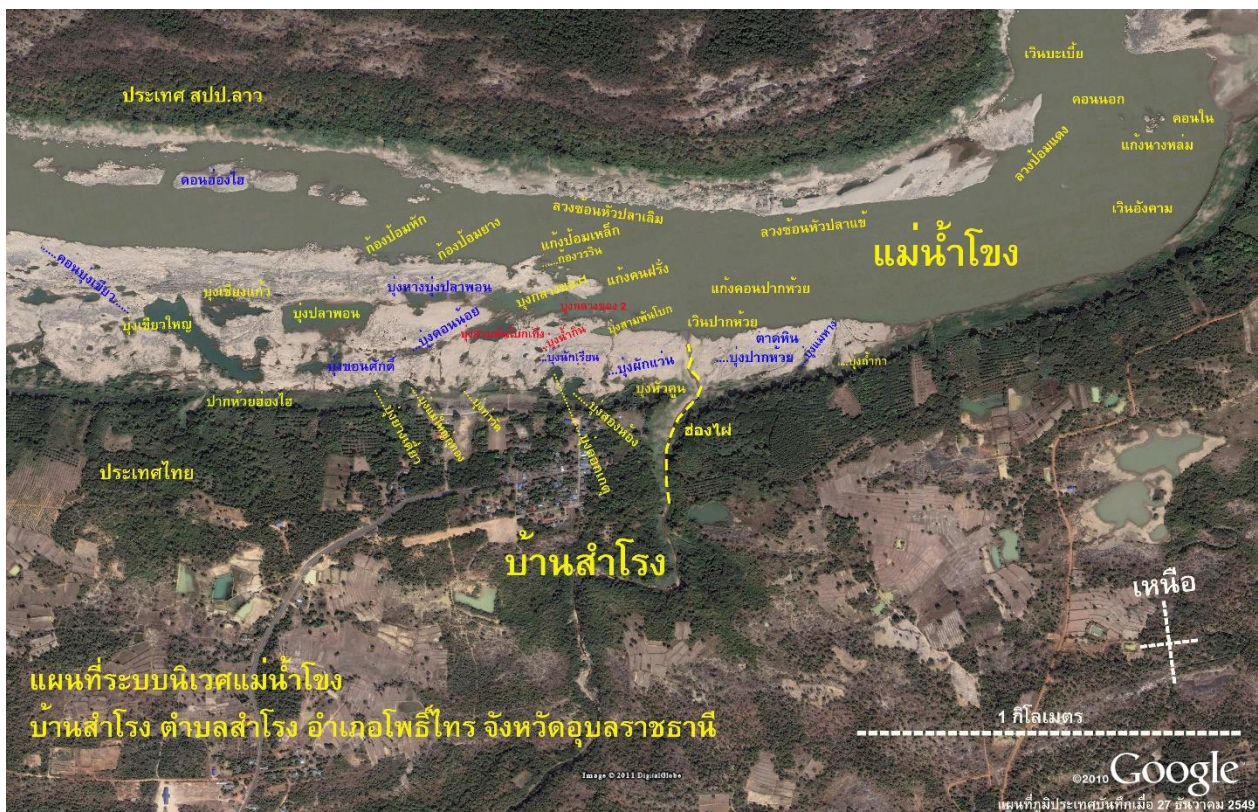
¹ ข้อมูลบางส่วนอ้างอิงจาก หนังสือ นิเวศ เศรษฐกิจ วัฒนธรรม ลุ่มน้ำโขง จากแก่งคุดคู้ถึงผาชัน ในกระแสการเปลี่ยนแปลง โดย มูลนิธิฟื้นฟูชีวิตและธรรมชาติ, มูลนิธิพิทักษ์ธรรมชาติเพื่อชีวิต, เครือข่ายสภาองค์กรชุมชนตำบลลุ่มน้ำโขง 7 จังหวัดภาคอีสาน, พฤษภาคม 2558

ขายของ ร้านของชำ ร้านอาหาร ตั้งแผงขายปลา รับจ้างหาแร่ และขับรถ/เรือ โดยสาร จนเมื่อปี พ.ศ. 2520-2535 เมื่อพื้นที่ใกล้เคียงเริ่มมีถนนตัดผ่านตรงเข้าเมืองแล้ว ตลาดทำน้าบ้านสำโรงจึงเริ่มซบเซาลงเรื่อย ๆ จนปัจจุบันไม่มีตลาดเช่นเดิมหลงเหลืออยู่อีก จนถึงปัจจุบันบ้านสำโรงมีผู้ใหญ่บ้านมาทั้งหมด 7 คน คนปัจจุบันคือ นายพิจิต จันทزاری

2. การพึ่งพาแม่น้ำโขงของชุมชน

2.1 ระบบนิเวศแม่น้ำโขงบ้านสำโรง

แม่น้ำโขงบริเวณที่ตั้งของบ้านสำโรง มีลักษณะเป็นลานหินขนาดใหญ่(ตาดหิน) มีความยาวประมาณ 2 กิโลเมตร และส่วนที่กว้างที่สุดประมาณ 350 เมตร ตาดหินนี้มีอาณาเขตต่อเนื่องกับตาดหินของเขตบ้านปากห้วยม่วง ตำบลเหล่างาม บนตาดหิน จะมีและบุงขนาดใหญ่ จำนวนมาก ซึ่งจะปรากฏให้เห็นในช่วงฤดูน้ำลด ระบบนิเวศย่อยในแม่น้ำโขงที่บ้านสำโรงมีอยู่ 16 ระบบนิเวศย่อย ดังนี้

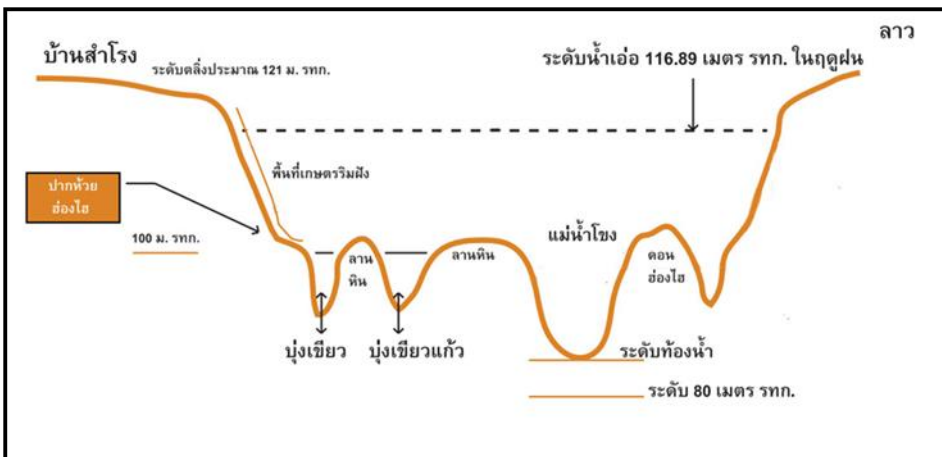

ปรับปรุงจาก รายงานการศึกษาศักยภาพชุมชนริมแม่น้ำโขง ในการปรับตัวจากโครงการขนาดใหญ่และสภาวะโลกร้อน โดย มูลนิธิฟื้นฟูชีวิตและธรรมชาติ, มูลนิธิพิทักษ์ธรรมชาติเพื่อชีวิต, เครือข่ายชุมชนลุ่มน้ำโขง จังหวัดอุบลราชธานี, 2555

แม่น้ำโขงและบึงที่บ้านสำโรง (ภาพ: มนตรี จันทวงศ์)

ภาพตัดขวาง แม่น้ำโขงที่บ้านสำโรง

ที่มา: รายงานการศึกษาศักยภาพชุมชนริมแม่น้ำโขง ในการปรับตัวจากโครงการขนาดใหญ่และสภาวะโลกร้อน โดย มูลนิธิฟื้นฟูชีวิตและธรรมชาติ, มูลนิธิพิทักษ์ธรรมชาติเพื่อชีวิต, เครือข่ายชุมชนลุ่มน้ำโขง จังหวัดอุบลราชธานี, 2555

ตาราง ระบบนิเวศย่อยในแม่น้ำโขงที่บ้านสำโรง 16 ระบบนิเวศย่อย

ระบบย่อย	ชื่อ	ลักษณะเฉพาะของระบบนิเวศย่อย
1. บุ่ง	บุ่งเขียว บุ่งสองห้อง(ใช้ทำน้ำประปา) บุงปลาพอน บุงขอนแก่น บุงหางบุง ปลาพอน บุงดอนน้อย บุงแม่ใหญ่ กุ ทอง บุงท่าวัด บุงกลางของ1 บุง กลางของ 2 บุงสามพันโบกเทิง บุงน้ำกิน บุงนักเรียน บุงดอกเกตุ บุง ผักแว่น บุงหัวคูน บุงสามพันโบก บุงปากห้วย บุงถ้ำกา บุงยางเดี่ยว บุงแม่หางะ	บุงคือแอ่งน้ำ หรือหนองน้ำซึ่งจะถูกน้ำโขงท่วมในช่วงฤดูฝนของทุกปี เมื่อน้ำลดลงจะมีน้ำขังกลายเป็นแอ่งน้ำรูปแบบต่างกันไป เช่น ระดับ น้ำลึกหรือตื้น, อาจเป็นแอ่งหินหรือดินสลับกัน บุงบางแห่งอาจมีหิน หรือหาดทรายล้อมรอบ สามารถทำสวนปลูกพืชได้ในฤดูน้ำลด บุงยัง เป็นแหล่งอาหารของสัตว์น้ำทุกชนิด เช่น ปลา กุ้ง หอย ปู กบ เขียด ไส้เดือน ปลาไหล ฯลฯ, พืชน้ำ, แมลงชนิดต่างๆ และยังเป็นแหล่ง เพาะพันธุ์ของสัตว์ เพราะอุดมไปด้วยอาหารทั้ง สัตว์น้ำขนาดเล็ก, แมลง, พืชน้ำ (แห่น, เทา) ซึ่งเป็นแหล่งห่วงโซ่อาหารของสัตว์น้ำชนิด ต่างๆ
2. ลวงมอง	ไม่มีชื่อ	“ลวง” คือ พื้นที่หาปลาหรือใช้เครื่องมือจับปลา เช่น ลวงตักช้อน ลวงมองหยั่ง มอง ชำ ลวงไหลมอง ลวงตุ้มลาน ระบบกรรมสิทธิ์เหนือพื้นที่ลวง มีทั้งแบบจับจองเป็น เจ้าของพื้นที่ลวงแบบปัจเจก ได้แก่ ลวงมองชำ แบบครอบครัวหรือเครือญาติ เช่น ลวงตักช้อน และกรรมสิทธิ์ร่วมหรือใช้พื้นที่ลวงนั้นร่วมกัน เช่น ลวงไหลมอง
3. ลวงเบ็ด	ไม่มีชื่อ	“ลวงเบ็ด” คือ พื้นที่หาปลาที่ใช้เบ็ดเครื่องมือจับปลา
4. ลวงตัก ช้อน	ลวงช้อนหัวปลาเลิม ลวง ช้อนหัวปลาแซ่ ลวงป้อม แดง	“ลวงตักช้อน” คือ พื้นที่หาปลาที่ใช้ “ช้อน” เป็นเครื่องมือจับปลา
5. เวิน	เวินปากห้วย เวินอังกาม เวินบะเบีย	“เวิน” คือ ลักษณะของน้ำที่ไหลวนเป็นบริเวณกว้างและลึก เกิดในช่วงน้ำโขงขึ้น และน้ำโขงลด เมื่อน้ำไหลกระทบหินหรือดินบริเวณโค้งของแม่น้ำ เศษพืชที่ไหลมา รวมอยู่ตรงเวิน กลายเป็นแหล่งสะสมอาหารและที่อยู่อาศัยของสัตว์น้ำ เพราะน้ำ ไหลไม่เชี่ยวและมีอาหารอุดมสมบูรณ์ พบปลาหลายชนิดในบริเวณนี้ เช่น ปลาแก้ง ปลาเผาะ เป็นต้น
6. หาด	หาดบุงปลาพอน หาด ปากห้วย	“หาด” คือ ลักษณะเป็นหาดทราย เกิดจากกระแสไหลพัดพาทรายมาทับถมจน กลายเป็นหาดในฤดูน้ำลด นอกจากทรายแล้วหาดยังเป็นที่สะสมของตะกอนที่พัด พามากับน้ำ ซึ่งเป็นอินทรีย์วัตถุหรือปุ๋ยธรรมชาติ ชาวบ้านจึงใช้หาดทรายเป็นที่ ปลูกพืชหลังน้ำลด นอกจากนั้น บริเวณหาดยังมีแมลงและพืชต่างๆ ที่เป็นอาหาร ของปลาในช่วงน้ำท่วม และอาหารของคนเมื่อน้ำลด
7. ดอน	ดอนฮ่องไฮ	“ดอน” หรือเกาะกลางแม่น้ำโขง ดอนเกิดจากดินหรือทรายที่ไหลมากับน้ำทับถม กันจนกลายเป็นดอน บางดอนที่เป็นดินอาจมีไม้หลายชนิด เช่น ไม้ ประดู่ กระโดน หว้า และที่อยู่ของสัตว์ เช่น นก หนู งู อีเห็น กิ้งก่า แมลงต่างๆ ในฤดูน้ำหลากเมื่อ น้ำท่วมที่ลุ่ม สัตว์ดังกล่าวหนีน้ำไปอยู่บนดอน
8. ห้วย, ฮ่อง	ฮ่องไผ่	“ห้วย” คือ ลำน้ำขนาดเล็กที่เชื่อมต่อกับแม่น้ำโขง ริมลำห้วยมีพืชหลากหลายชนิด ตามลำห้วยมีทั้งสัตว์น้ำ สัตว์บก และแมลงต่างๆ ลำห้วยจึงเป็นแหล่งอาศัยของ ปลาและสัตว์น้ำอื่นๆ และเป็นทั้งแหล่งอาหารของสัตว์และคน
9. ถ้ำ	ถ้ำกา ถ้ำวริน	“ถ้ำ” คือลักษณะเป็นโพรงหินริมฝั่งแม่น้ำโขง ซึ่งเกิดจากการทับถมกันของหินทั้ง ขนาดใหญ่และขนาดเล็กเรียงทับซ้อนกัน เกิดเป็นช่องว่างหรือโพรงขึ้น เมื่อน้ำโขง ขึ้นท่วมโพรง จะเป็นที่วางไข่ของปลากินพืชบางชนิด เช่น ปลาโจก ปลาหมากบาน และที่อาศัยของทั้งปลาเล็กและปลาใหญ่ เพราะในถ้ำเป็นน้ำนิ่งและปลอดภัยต่อ

		การถูกล่า ส่วนในฤดูแล้งน้ำลด โพงกลายเป็นที่กำบังและพักอาศัยของชาวประมง หลบแดดและฝน
10. ก້อง	ก້องบุงถ้ำกา ก້องป้อม หัก ก້องวรรณ ก້องป้อม ยาม	“น้ำก້อง” คือ ลักษณะของน้ำโขงที่ไหลกระทบโขดหิน จากนั้นกระแสน้ำจะไหล กลับมารอบรับกันบริเวณหลังโขดหิน ทำให้ความเชี่ยวของกระแสน้ำลดลง จึงเป็น บริเวณที่เป็นทางผ่านของปลาหรือกุ้งเพื่อหลบกระแสน้ำเชี่ยว ก่อนที่จะว่ายต่อขึ้น ไปทางเหนือน้ำ และดักกินอาหารที่ไหลมากับน้ำ บริเวณนี้พบปลาจำพวกปลากิน เนื้อ และปลาที่ชอบหากินใกล้ผิวน้ำ เช่น ปลาสวาย, ปลาปึกไก่ ฯลฯ
11. น้ำแก่ง	ไม่มีชื่อ	“น้ำแก่ง” คือ ลักษณะน้ำไหลสั้นตลิ่งเข้าท่วมบริเวณที่ลุ่มเป็นบริเวณกว้าง รวมถึง การไหลสั้นเข้าตามลำห้วยสาขาของแม่น้ำโขง ชาวบ้านจึงเรียกลักษณะเช่นนี้ว่า “น้ำแก่ง” เมื่อน้ำโขงไหลเข้าท่วม บรรดาแมลงและพันธุ์ไม้ริมน้ำ กลายเป็นแหล่ง อาหารที่สำคัญของปลาชนิดต่างๆ และอาณาบริเวณน้ำท่วมซึ่งขยายออกไป กว้างขวางในช่วงฤดูฝนจะเป็นแหล่งวางไข่ของปลาที่สำคัญแหล่งหนึ่ง
12. น้ำแก่ง (บางครั้ง เรียกว่า แก่ง หิน)	แก่งนางลุ่ม แก่งคอน ปากห้วย แก่งคนฝรั่ง แก่งป้อมเหล็ก	“น้ำแก่ง” คือ ลักษณะเป็นโขดหิน มีน้ำไหลเชี่ยว เห็นชัดเจนในช่วงน้ำลด บริเวณ นี้มีทั้งปลากินเนื้อเช่น ปลาชบ ปลาเค็ง ปลากรด ปลานาง ปลาดุน และปลากินพืช เช่น ปลาแซ่ ปลาก่า ปลาเกาะ และสัตว์น้ำขนาดเล็ก เช่น ปลาขนาดเล็ก กุ้ง หอย และยังเป็นบริเวณที่เหมาะสมกับการอาศัยและหลบซ่อนศัตรูของปลาอีกด้วย
13. ตาดหิน	ไม่มีชื่อ	“ตาดหิน” คือ ลักษณะเป็นลานหินกว้างริมฝั่งแม่น้ำ โดยน้ำโขงจะไหลเข้าท่วมใน ฤดูฝน พบปลาและสัตว์น้ำ เช่น กุ้ง หอย ปู เพราะกุ้งเข้ามาหาอาหารและเล่นน้ำ ส่วนปลาเข้ามากินกุ้ง ปู หอยเป็นอาหาร บริเวณตาดหินนี้ในช่วงต้นฤดูฝนนี้ ชาวบ้านสามารถทอดแหจับปลาได้หลายชนิด เช่น ปลาปาก ปลาสวาย ปลาคุย ลาม ปลาชบ ปลากรด ปลาบู่ ปลาชีว ฯลฯ
14. คอน	คอนบุงปลาพอน คอน นางลุ่ม คอนหัวปลา คอนบุงเขี้ยว คอนนอก คอนใน	“คอน” ลักษณะที่สายน้ำไหลแยกออกจากแม่น้ำสายหลัก จากนั้นก็ได้ไหลอ้อมกลับ ลงสู่แม่น้ำสายหลักตามเดิม หรือลักษณะน้ำที่ไหลอ้อมเกาะนั่นเอง คอนเป็นช่อง ทางผ่านของปลาที่อพยพเคลื่อนย้ายเพื่อวางไข่ หรือว่ายไปสู่แหล่งอาหารที่อุดม สมบูรณ์ หรือช่วงที่น้ำไหลช่องแคบของหินระหว่างบุงหนึ่งกับอีกบุงหนึ่ง ก็เรียกว่า คอนเช่นกัน คอนจะเกิดขึ้นชัดเจนในช่วงต้นฤดูฝน ขณะที่น้ำโขงกำลังเพิ่มขึ้น
15. ช่ง	ไม่มีชื่อ (เกิดคู่กับน้ำ ก້อง)	“ช่ง” คือ ลักษณะที่น้ำเว้าเข้าไปในฝั่ง เพราะถูกแรงน้ำกัดเซาะ บริเวณนี้เป็นที่พัก อาศัยของสัตว์น้ำ และแหล่งหากินของชาวบ้าน
16. โบก	ไม่มีชื่อ	“โบก” คือ ลักษณะหินที่เป็นหลุม มีหลายขนาดและรูปร่างแตกต่างกันไป โบกจะ ถูกน้ำโขงท่วมในฤดูฝน เมื่อน้ำโขงลดจะมีน้ำขัง และมีไคร้หิน (ตะไคร้หน้า) กลายเป็นที่อาศัยของสัตว์น้ำขนาดเล็ก เช่น กุ้ง หอย ปู ปลา (ปลาบู่, ปลาแก้ว) กินไคร้หิน เป็นอาหาร

บุงสองห้อง

บุงเขียว

โบก

ตาดหิน

ถ้ำ (ฝั่ง สปป.ลาว)

ลางมองฟ่อใหญ่กอง
(ภาพ: มন্ত্রী จันทวงศ์)

2.2 การใช้ประโยชน์จากบุง

ปัจจุบันบ้านสำโรงมีบุงเหลืออยู่ประมาณ 18 บุง ที่จะเห็นได้ชัดในฤดูแล้ง โดยบุงเกิดจากการท่วมของน้ำโขงในฤดูน้ำหลาก เมื่อน้ำลดระดับลงในฤดูแล้ง น้ำที่ท่วมนั้นจึงกลายเป็นแอ่งใหญ่ๆ โดยบุงมีได้ทั้งบุงดิน และหิน เป็นแหล่งใช้ประโยชน์จากคนในชุมชน ทั้งการอาบน้ำ การหาจับสัตว์น้ำ บุงที่ใหญ่และมีพื้นฐานที่เหมาะสมจะเป็นแหล่งอยู่อาศัยของปลา ทั้งยังปลอดภัยจากนักล่า โดยเฉพาะหน้าแล้งที่จะเป็นปลาว่ายอ่อน ซึ่งอาศัยและกินอาหารจากพืชและสัตว์เล็กสัตว์น้อยในบุงนั่นเอง เมื่อถึงฤดูน้ำหลากท่วมบุงอีกครั้ง ปลาว่ายอ่อนจะเติบโตพร้อมออกว่ายสู่มแม่้ำโขงต่อไป บุงจึงมีความสำคัญในแง่เป็นระบบนิเวศย่อยที่ช่วย

รักษาจำนวนและขยายพันธุ์ปลาแม่น้ำโขงให้คงอยู่ได้ เมื่อเกิดภาวะผันผวนของระดับน้ำในแม่น้ำโขง เช่น ระดับน้ำที่ท่วมสูงตลอดทั้งปี หรือภาวะแล้งจนไม่มีน้ำในบึงนั้น จึงกลายเป็นความเสี่ยงต่อสถานะความมั่นคงของปลาในแม่น้ำโขงที่วงจรชีวิตมีความเปราะบางอย่างยิ่ง ชาวบ้านสำโรงจึงได้ตระหนักถึงปัญหาพันธุ์ปลาและจำนวนปลาลดลง ทั้งยังเห็นศักยภาพของพื้นที่ว่าบ้านสำโรงมีอาณาเขตที่มีบึงอยู่มากมาย หลายบึงสามารถพัฒนาและควบคุมให้เป็นบึงอนุรักษ์ได้ กล่าวคือบึงอนุรักษ์นั้นมีหน้าที่ตามธรรมชาติของตัวมันเองคือการเป็นที่อยู่อาศัยให้ปลาและสัตว์น้ำ โดยคนในชุมชนจะเร่งและควบคุมตัวแปรต่าง ๆ นั่นคือการจัดหาพันธุ์ปลาท้องถิ่นมาปล่อยเพื่อให้ขยายพันธุ์ในบึง โดยควบคุมไม่ให้มีการจับปลาในบึงนั้น ๆ เพื่อหวังผลในการขยายพันธุ์ปลาในแม่น้ำโขงให้อยู่ต่อไป เป้าหมายดังนี้มีไว้ให้เกิดประโยชน์แต่เพียงบ้านสำโรงเท่านั้นที่จะมีพันธุ์ปลาเพิ่มขึ้น แต่ยังมีหมายรวมถึงความมั่นคงทางระบบนิเวศโดยรวมตลอดลำน้ำ ซึ่งเป็นความสำเร็จที่จะเห็นได้ในระยะยาวแต่ยั่งยืน

บึงในพื้นที่บ้านสำโรงมีการใช้ประโยชน์แตกต่างกันตามขนาดและพื้นที่ โดยบึงสำคัญมีดังนี้

1. บึงเขียว ชื่อบึงเขียวมีที่มาจากสีของน้ำในบึงที่มีลักษณะเขียวเข้ม เรียกว่าบึงเขียว เป็นบึงขนาดใหญ่ กว้าง 3,000 ตารางเมตร. หรือประมาณ 2 ไร่ มีถ้ำลอดเชื่อมต่อไปสู่น้ำโขงได้ โดยชาวบ้านไม่เคยใช้สารพิษบริเวณบึงนี้เพราะเชื่อว่ามิจะเข้าศยอยู่ในบึง ความหลากหลายทางชีวภาพในบึงเขียว เช่น

ปลา: ปลามีทั้งขนาดเล็กและขนาดใหญ่เกือบทุกชนิด ปลาที่จับได้เป็นประจำได้แก่ ปลาปาก ปลา

ตะเพียน ปลาคูยลาม ปลาหมากผาง

สัตว์อื่น: แมงกะพรุนน้ำจืด (มีพิษ) กุ้งฝอย หอยชนิดต่าง ๆ

พืช: บัวแบ้ว กระโดน ต้นไคร้ ผักแว่น ผักกูด หวาน้ำ เทา แหน

2. บึงดอกเกตุ (เลือกเป็นบึงอนุรักษ์) ที่มาของชื่อคือในอดีตมีดอกเกตุขึ้นบริเวณบึงนี้ บึงดอกเกตุเป็นบึงหิน อยู่ด้านหน้าทำนบบริเวณทางลงแม่น้ำโขง และยังไม่เคยมีการใช้สารเคมีเพื่อปลูกพืชและจับปลาที่บึงนี้เนื่องจากเป็นบึงที่ชุมชนใช้ประโยชน์ ความหลากหลายทางชีวภาพในบึงดอกเกตุ เช่น

ปลา: ชาวบ้านมักจับได้ปลาอีโท ปลาตอง ปลาเวียงไฟ ปลาอีเก๋า ปลากด และแมงกะพรุนน้ำจืด หอย กุ้งฝอย

พืช: พืชตามธรรมชาติได้แก่ ต้นหว้า ต้นไคร้ แหน แวน เทา และยังมีมีการปลูกพืชอื่น ๆ ได้แก่ ถั่วพุ่ม

มันเทศ

3. บึงสองห้อง (เลือกเป็นบึงอนุรักษ์) เป็นบึงที่เชื่อมสองบึงเล็กติดกันจนเป็นเหมือนห้องสองห้อง บึงนี้ตั้งอยู่ใกล้บึงดอกเกตุ ซึ่งใกล้ชิดชุมชนและพ้นจากบริเวณการทำตลิ่งทรุด แต่ยังคงได้ผลกระทบจากการทำเขื่อนกั้นตลิ่งซึ่งเกิดจากช่วงก่อสร้างที่การขุดตักดินบริเวณนั้นทำให้บึงตื้นขึ้นและปลาลดน้อยลง ความหลากหลายทางชีวภาพในบึงสองห้อง เช่น

ปลา: พบปลาขนาดกลาง ได้แก่ ปลาตะเพียน ปลาปาก ปลาบู่ ปลาดุก ปลาคูยลาม ปลาสร้อย

พืช: ต้นหว้า ต้นไคร้ ถั่วพุ่ม มันเทศ

4. บุงปลาพอน เนื่องจากเป็นบุงที่มีปลาพอนเป็นจำนวนมาก บุงปลาพอนมีขนาดใหญ่ใกล้เคียงบุงเขียว มีพื้นที่ประมาณ 3,500 ตร.ม. ลึก 3-4 เมตร ด้านล่างบุงเป็นโบกหิน ปี พ.ศ.2548 ชาวบ้านสำโรงเคยเลือกบุงนี้เป็นเขตอนุรักษ์ โดยได้งบประมาณจาก ZIP และในปี พ.ศ.2549 ได้เปิดให้มีเทศกาลจับปลา เก็บค่าเข้าคนละ 20 บาท มาเป็นงบบำรุงพัฒนา แต่ต่อมาไม่นานนัก ปลายปี 2549 โครงการนี้ต้องหยุดชะงักไปเนื่องจากไม่มีงบประมาณซื้อพันธุ์ปลามาปล่อยอย่างต่อเนื่อง ปัจจุบันพบว่ามีการใช้สารเคมีจับปลาในบุงนี้ ความหลากหลายทางชีวภาพในบุงปลาพอน เช่น

ปลา: ส่วนใหญ่เป็นปลาขนาดเล็ก และมักเจอปลาเป่า

สัตว์: กุ้งฝอย หอยชนิดต่าง ๆ และยังมีนกมาหากินรอบบุง รวมถึงแมลงต่าง ๆ เช่น ตั๊กแตน ซึ่งมีมากช่วงฤดูฝน

5. บุงทำบ้าน บุงทำบ้านเป็นบุงหิน ด้านล่างบุงเต็มไปด้วยโบก ไม่มีดินรายรอบจึงไม่อาจปลูกพืชได้ บุงนี้ทำมาตั้งแต่เป็นประจำ มีพื้นที่ 2,000 ตร.ม. ลึก 3 เมตร มีศักยภาพใช้เป็นบุงอนุรักษ์ได้ เนื่องจากมีหลุมใหญ่อยู่ภายในบุงที่ปลาสามารถหลบซ่อน เหมาะใช้เป็นที่อนุบาลได้ลูกปลาเกิดใหม่ บุงทำบ้านมีปลาหลากหลายชนิด ทั้งเล็กและใหญ่ โดยมากอาศัยอยู่ในโบกหินกันบุงทำให้จับได้ยาก

นอกจากบุงสองห้อง และบุงดอกเกตุ ที่เลือกเป็นบุงอนุรักษ์แล้ว ชาวบ้านสำโรงได้เลือกห้วยร่องไผ่ (ฮ่องไผ่) เป็นเขตอนุรักษ์ด้วย ในส่วนที่เป็นอ่างเก็บน้ำขนาดเล็ก ที่ต่อกับห้วยสาขาแม่น้ำโขง โดยชุมชนวางแผนขุดลอกอ่างเพื่อรองรับพันธุ์ปลาในอนาคต ความเหมาะสมของฮ่องไผ่ต่อการอนุรักษ์นั้นมาจากทำเลที่ตั้ง ซึ่งอยู่ลึกเข้าไปในชุมชน ไม่อยู่ติดน้ำโขง ดังนั้นการควบคุมปริมาณน้ำในอ่างจึงทำได้โดยง่าย สามารถเปิดปิดคั่นน้ำที่เชื่อมระหว่างอ่างกับห้วยไม่ให้น้ำไหลออกในหน้าแล้งได้

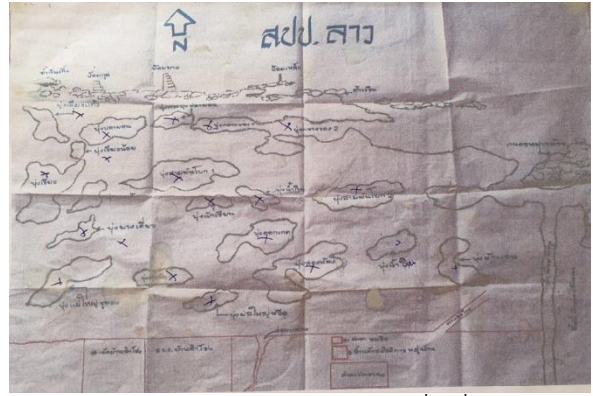
การหาปลาในบุง โดยใช้แหยาง โนฤดูแล้ง (ภาพ: มนตรี จันทวงศ์)

ต้นไคร้หน้า

ต้นหว้า

แผนที่บ่งที่วาดโดยชุมชน

2.3 การเกษตร

พื้นที่ทำการเกษตรนั้น ส่วนใหญ่อยู่ไกลออกไปจากบริเวณบ้าน บางครอบครัวมีพื้นที่ทำกินอยู่ต่างหมู่บ้าน เช่น ไร่ นา สวนยาง พันธุ์ข้าวที่นำมาปลูกนั้นส่วนใหญ่เป็นข้าวเหนียว พันธุ์ กข. 6 ชาวบ้านจะปลูกข้าวเจ้าแทรกบ้างเป็นบางส่วน โดยปลูกข้าวไว้บริโภคกันเองภายในครัวเรือน และเมื่อเหลือกินจึงจำหน่าย โดยมีผู้มารับซื้อหรือนำไปขายเองที่จุดรับซื้อของตำบลหรืออำเภอหรือไกลออกไป มีการปลูกพืชผักสวนครัวเล็กน้อยภายในพื้นที่บริเวณบ้าน

การปลูกผักบริเวณดลิ่งริมโขง ปัจจุบันเหลือน้อย เพราะสภาพพื้นที่เป็นดินปนทรายและมีแนวหินจากการทำเขื่อนกั้นตลิ่งทรุดตลอดแนวหมู่บ้าน การทำเกษตรริมโขงในอดีต ชาวบ้านจะจับจองที่ดินต่อกันมาตั้งแต่บรรพบุรุษ สืบทอดมาหลายชั่วอายุคน พืชผักริมโขงที่ชาวบ้านสำโรงปลูก ได้แก่ พริก กระเทียม มะเขือเทศ มันแกว(มันเทศ) ถั่วฝักยาว (และถั่วพื้นถิ่นอื่น ๆ) หอมแดง ข้าวโพด ฯลฯ เหตุที่ชาวบ้านสำโรงยังคงพยายามปลูกเกษตรริมโขงเนื่องจากดินบริเวณนี้มีแร่ธาตุที่พืชต้องการมาก ทั้งยังใกล้แหล่งน้ำ มีความพร้อมเหมาะสมแก่การเจริญเติบโตสำหรับพืชอายุสั้น ที่มีช่วงเวลาตั้งแต่ลงเมล็ดจนถึงเก็บเกี่ยวในช่วงแม่น้ำโขงแล้ง แต่ปัจจุบันเริ่มประสบปัญหาจากภาวะน้ำขึ้นลงผิดฤดูกาล และตะกอนแร่ธาตุลดลงจนดินเริ่มเสื่อมคุณภาพ พื้นที่ที่ยังคงปลูกได้ จะเป็นพื้นที่รอบบึงที่มีดินตะกอนทับถม

มีการศึกษามูลค่าทางเศรษฐกิจของการปลูกพืชริมโขงที่บ้านสำโรง โดยในปี 2554 สอบถามผู้ปลูกพืชเกษตรริมโขงของบ้านสำโรงจำนวน 42 คน พบว่ามูลค่าทางเศรษฐกิจของพืชริมโขงเฉลี่ย 17,525 บาทต่อฤดูกาล และเพิ่มขึ้นในปี 2556 เป็น 30,110 บาทต่อฤดูกาล จากผู้ปลูกพืชเกษตรริมโขงจำนวน 11 คน²

² หนังสือ นิเวศ เศรษฐกิจ วัฒนธรรม ลุ่มน้ำโขง จากแก่งคุดคู้ถึงผาชัน ในกระแสการเปลี่ยนแปลง โดย มูลนิธิฟื้นฟูชีวิตและธรรมชาติ, มูลนิธิพิทักษ์ธรรมชาติเพื่อชีวิต, เครือข่ายสภาองค์กรชุมชนตำบลลุ่มน้ำโขง 7 จังหวัดภาคอีสาน, พฤษภาคม 2558

แปลงปลูกหอม และ แปลงปลูกมันเทศริมห้วยไผ่ (ภาพ: มন্ত্রী จันทวงศ์)

2.4 การประมง

หมู่บ้านสำโรงในปัจจุบัน (ช่วงปี 2561-2562) มีคนหาปลาอยู่ประมาณ 40 คน และมีเรือจดทะเบียนทั้งหมด 40 ลำ แต่มีชาวประมงที่หาปลาทุกวันเป็นอาชีพหลักประมาณ 10 คน ชาวประมงที่บ้านสำโรงส่วนใหญ่ใช้มอ (ผืนตาข่ายยาวมีความกว้างพอดีกับความลึกของน้ำ และยาวทอดไปตามลำน้ำ มองบางผืนยาวได้ถึง 100 เมตร) ซึ่งใช้มากในช่วงฤดูแล้ง (ตุลาคม-เมษายน) นอกนั้นยังมี มอซำ มอไหล เบ็ดซำ เบ็ดราว มอปลิว ลอบ แห หล่อง แหยง ตุ่มปลา ตุ่มกุ่ม ช้อนตักปลา ดางลากกุ่ม สวิง และลอบ (เสื่อนอนกิน) แต่ในช่วงหน้าฝนหรือฤดูน้ำหลากนั้นนั้นมีการใช้เครื่องมือประมงที่หลากหลายมากขึ้น เช่น เบ็ด, ลอบ, ไช, จีบ ซึ่งสามารถดักจับปลาได้ทั้งในแม่น้ำโขงและในลำห้วยสาขา เป็นต้น พื้นที่หาปลาจะมีลวงมอ ลวงเบ็ด ลวงตักตอง ลวงกุ่ม และจะมีพื้นที่ที่มีปลามากที่สุดบริเวณปากห้วยไร่ ที่มีน้ำไหลลงสู่แม่น้ำโขงจะเป็นที่สาธารณะสำหรับหาปลาร่วมกัน ชาวบ้านจะจับปลาได้มากในช่วงน้ำหลากปลาแม่น้ำโขงจะขึ้นไปวางไข่ตามลำห้วย เมื่อปลาขึ้นไปวางไข่เสร็จแล้วปลาจะอพยพลงแม่น้ำโขง ชาวบ้านก็จะนำช้อนหรือตองไปดักเอาปลาที่อพยพกลับ ในบริเวณดังกล่าว ในฤดูน้ำลดลงนิเวศแถบนี้จะมีบึงเกิดขึ้นและชาวบ้านจะหาปลาตามบึงรวมถึงจับสัตว์เล็กสัตว์น้อย เช่น หอย กุ้งฝอย เพื่อประกอบอาหารในครัวเรือน

ช่วงปี 2561 รายได้จากการทำประมง เฉลี่ยต่อเดือนประมาณ 5,000 บาท (แต่ไม่ได้ทุกเดือน) เฉลี่ยต่อปีประมาณ 40,000 – 50,000 บาท (ราคาปลากิโลกรัมละ 200 บาท) ส่วนในอดีตก็หาปลาได้ประมาณ 40,000 บาทเช่นกัน เพราะแม้จะหาปลาได้เยอะกว่าปัจจุบันมาก แต่ราคาปลาถูก รายได้ต่อปีจึงเท่ากับปัจจุบัน ยกเว้นบางรายที่หาได้มากจริง ๆ อาจมีรายได้มากถึง 100,000 บาท

ในช่วงเดือนพฤศจิกายน 2562 ปรากฏว่าราคาปลาเริ่มมีราคาตกลงกว่าปกติ เช่น เดิมปลา ก่ำกิโลกรัมละ 180 บาท แต่เดือนพฤศจิกายน เหลือกิโลกรัมละ 150 บาท, ราคาปลาขบ 150 บาท แต่เดิมราคา 220 บาท, ปลาเค็ง กิโลกรัมละ 180 บาท จากเดิม 260 บาท แม้ช่วงเดือนพฤศจิกายน 2562 น้ำน้อยจนปลาหาปลาได้มาก แต่ราคาที่ต่ำเป็นผลต่อเนื่องจากช่วงต้นปีปลาหาได้น้อยลง จนพ่อค้าคนกลางที่จะรับ

ไปขายยังตลาดสด ร้านอาหาร และห้างค้าปลีก (โลตัส) หาซื้อปลาน้ำโขงไม่ได้ เมื่อช่วงเวลาที่ปลาน้ำโขงหายากต่อเนื่องยาวนาน ชาวบ้านสำโรงจึงวิเคราะห์ว่านี่จึงทำให้พ่อค้าแม่ค้าหันไปรับซื้อปลาจากแหล่งอื่น เช่น ปลาเขื่อน (ปลาคังและปลาเนื้ออ่อนที่เพาะพันธุ์ในเขื่อน ในบ่อดิน), ปลากระชัง ที่ต้นทุนรับซื้อน้อยกว่าปลาน้ำโขงแท้ แต่ให้กำไรมากกว่าเมื่อนำไปขายต่อ และกลายเป็นที่นิยมแก่พ่อค้าสำหรับทำกำไร จนเมื่อปลาน้ำโขงกลับมาหาได้มากอีกครั้งก็ไม่มีคนรับซื้อปลาอีก ชาวประมงหาจึงที่หาขายปลาไม่ได้ เพราะความต้องการปลาน้ำโขงลดลงมาก สามารถขายปลาไปทำปลาร้าเท่านั้น ส่วนทางกับราคาน้ำมันและราคาเครื่องมือประมงที่เพิ่มขึ้น เช่น มองตากว้าง 5 เซนติเมตร ยาว 180 เมตร จากเดิมราคา 600 บาท ปัจจุบันราคา 680 บาท และความยาวสั้นลง และหากชาวบ้านสำโรงต้องการหันมาปรับตัวด้วยการเลี้ยงปลากระชัง ก็ไม่สามารถทำได้ เนื่องจากสภาพพื้นที่ริมโขงที่ลาดลงไป ไม่มีตลิ่งสำหรับทำกระชัง

มีการศึกษามูลค่าทางเศรษฐกิจของปลาแม่น้ำโขงที่บ้านสำโรงและหมู่บ้านใกล้เคียง ได้จำแนกเป็นรายได้จากการขายปลาสด, รายได้จากการขายปลาร้าและปลาแห้ง และมูลค่าของการบริโภคปลาในครัวเรือน ดังนี้³

รายได้เฉลี่ย จากการขายปลาสดในปี 2554, 2556 เท่ากับ 55,600 บาทต่อครอบครัว (จาก 29 ครอบครัว ของบ้านสำโรงและบ้านผาชัน ต.สำโรง)

รายได้เฉลี่ย จากการขายปลาแห้งและปลาร้าในปี 2553, 2555 เท่ากับ 8,342 บาทต่อครอบครัว (จาก 63 ครอบครัว ของบ้านสำโรง, บ้านผาชัน และบ้านร่องคันแยงน้อย ต.สำโรง)

มูลค่าทางเศรษฐกิจเฉลี่ย ของการบริโภคปลาของ 7 ครอบครัวของบ้านสำโรง ในปี 2544 เท่ากับ 8,688 บาทต่อครอบครัว

การทำประมงในแม่น้ำโขงที่บ้านสำโรง (ภาพ: มนตรี จันทวงศ์)

2.5 พันธุ์ปลาที่พบที่บ้านสำโรง

ปลาที่พบได้ในพื้นที่บ้านสำโรง แบ่งเป็น

1. ปลาในแม่น้ำโขง รายงานศึกษาในปี 2558 ที่บ้านสำโรงพบปลาอย่างน้อย 115 ชนิด ซึ่งที่พบในปัจจุบัน เช่น ปลาเค็ง, ปลาตเหลือง, ปลาบักบาน, ปลาตหม้อ, ปลาตุ่น, ปลานาง, ปลาแซ่,

³ นิเวศ เศรษฐกิจ วัฒนธรรม ลุ่มน้ำโขง จากแก่งคุดคู้ถึงผาชัน ในกระแสการเปลี่ยนแปลง มลพิษพื้นฟูชีวิตและธรรมชาติ, มูลนิธิพิทักษ์ธรรมชาติ เพื่อชีวิต, เครือข่ายสภาองค์กรชุมชนตำบลลุ่มน้ำโขง 7 จังหวัดภาคอีสาน, พฤษภาคม 2558

- ปลากระดี่, ปลาอืด, ปลากำ, ปลาเอิ้น, ปลาขบ, ปลาหุบ, ปลามาง, ปลาเผา, ปลาหาง, ปลาหมู, ปลาหว่า, ปลาคัง, ปลาพอน, ปลาอืด, ปลาเพี้ย, ปลาสะงัว, ปลาหน้าหนู
- ปลาในลำห้วย เช่น ปลาปาก, ปลาแกง, ปลาตอง, ปลากำ, ปลาเขยง, ปลากันสะคือ ฯลฯ
 - ปลาในบึง(หนอง) เช่น ปลาบู่, ปลาชิว, ปลาภายใน, ปลาปาก, ปลาแกง, ปลาช่อ ฯลฯ

โดยปลาที่จับได้ส่วนใหญ่ในช่วงหน้าฝนจะเป็นปลาจำพวก ปลาหนัง เช่น ปลาแซ่ ปลาเค็ง ปลายอน ปลาขบ ปลานาง ปลาสะงัว เป็นต้น โดยในช่วงน้ำแล้งจะมี ปลาเปี่ยน ปลาปาก ปลาข้างลาย ปลาฮากกล้วย ตามปกติแล้วโดยชาวประมงจะเลือกปลาที่มีขนาดหรือน้ำหนักไม่ใหญ่มากไว้บริโภคเองในครัวเรือน หากเหลือหรือจับได้ในปริมาณมากหรือเป็นปลาที่มีขนาดใหญ่ จะนำไปขายต่อกองทุนปลาหรือพ่อค้าคนกลางที่จะส่งไปยังตลาดหรือร้านอาหารอีกทอดหนึ่ง

ความหลากหลายของพันธุ์ปลา ที่บ้านสำโรง (ภาพ: มন্ত্রী จันทวงศ์)

3. การเปลี่ยนแปลงของแม่น้ำโขงและผลกระทบ

การเปลี่ยนแปลงของแม่น้ำโขง เริ่มเห็นชัดในช่วงปี พ.ศ. 2554 จากการสังเกตของคนในชุมชนพบว่า บางวันน้ำโขงขึ้นสูง 1-2 เมตร และไม่กี่วันน้ำโขงก็ลดแห้ง ระดับน้ำขึ้นลงไม่เป็นตามธรรมชาติเหมือนอดีต จากที่เคยจับปลาได้มากในทุก ๆ วัน ปัจจุบันได้ไม่มากเหมือนก่อน ในอดีตชาวบ้านเคยหาปลาได้ปีละ 5-6 หมื่นบาทต่อคนต่อปี บางรายที่หาช่วยกันในครอบครัวได้ถึงหลักแสนบาท ปัจจุบัน(ปี2562) มีรายได้ลดลงมาก เหลือประมาณ 1-2 หมื่นบาท หรือปัจจุบันหากหาปลาได้มากก็พบว่าเป็นพันธุ์ปลาที่หลงฤดูมา จากประสบการณ์ของชาวประมงรู้ได้ว่าการได้ปลามากในบางช่วงจนผิดปกตินั้นไม่ใช่สัญญาณที่ดี แต่หมายถึงวงจรชีวิตของปลารวนจนไม่อาจใช้ชีวิตในแม่น้ำโขงได้เช่นเดิมและอาจค่อย ๆ ลดจำนวนลงในที่สุด ปัญหาน้ำผันผวนที่กระทบต่อปลาในแม่น้ำโขงนี้ทำให้ในแต่ละวันชาวบ้านหาปลาได้แค่เฉพาะกินในครอบครัวเท่านั้น และในบางวันปลาที่จับได้ไม่พอขายเพื่อจ่ายค่าน้ำมันเรือ ชาวบ้านจึงขาดทุนเพิ่มขึ้นในทุกครั้งที่ลงเรือออกหาปลา จนกลายเป็นความเสียดายและต้องประเมินให้ถี่ถ้วนในทุก ๆ วัน กระทบต่อการทำมาหากินและต้องเปลี่ยนวิถีชีวิตอย่างสิ้นเชิง เป็นเหตุให้ชาวประมงบ้านสำโรงลดลงมากในไม่กี่ปีมานี้ บาง

ครัวเรือนต้องหันไปปลูกพืชเศรษฐกิจแทน เช่นมันสำปะหลังและรับจ้างทั่วไป แต่รายได้ก็ยังไม่เหมือนการหาปลา บางคนหันไปทำการท่องเที่ยวโดยนำเรือพานักท่องเที่ยวเที่ยวชมนิเวศแม่น้ำโขง แต่การประชาสัมพันธ์ในการท่องเที่ยวก็ยังไม่มีการประชาสัมพันธ์มากนัก ทำให้มีนักท่องเที่ยวมาเที่ยวชมความสวยงามในพื้นที่บ้านสำโรงค่อนข้างน้อย

โดยเฉพาะตั้งแต่เดือนกรกฎาคม 2562 เป็นต้นมา น้ำโขงลดระดับลงอย่างรวดเร็วจนเหลือเพียงบริเวณร่องน้ำลึกให้เรือพอสัญจรผ่านได้เท่านั้น ปัจจัยนี้ทำให้พื้นที่สำโรงในฤดูแล้งปลายปี 2562 หาปลาได้มาก เนื่องจากน้ำลด แต่กลับขายไม่ได้ราคาและไม่มีคนรับซื้อ เพราะตลาดและร้านค้าหันไปซื้อปลาจากกระชังและปลาที่หาได้จากเขื่อนซึ่งมีตลอดปี ราคาแน่นอนสูงกว่าปลาน้ำโขง จึงยังเป็นสถานการณ์ที่ซ้ำเติมความทุกข์ยากของคนริมโขงไม่เพียงแต่บ้านสำโรงเท่านั้น

ชุมชนบ้านสำโรงได้หารือร่วมกันว่าปัญหาดังกล่าวเกิดจากการกักและควบคุมน้ำของเขื่อนในแม่น้ำโขง ซึ่งเมื่อรวมกับภาวะภัยแล้ง ภาวะมรสุม จนยิ่งเพิ่มความวิกฤติจากปรากฏการณ์ธรรมชาติที่มีอยู่ให้เลวร้ายลงกว่าเดิม และเขื่อนยังส่งผลให้น้ำโขงไม่สามารถไหลเข้าไปในลำธาร ลำห้วย หรือแม่น้ำที่เชื่อมกับแม่น้ำโขงได้อย่างเต็มที่ตามฤดูกาล ด้วยเหตุนี้จึงส่งผลให้ปลาแม่น้ำโขงซึ่งต้องอาศัยน้ำนิ่งหรือกระแสน้ำที่ไม่แรงนักเพื่อใช้เป็นแหล่งวางไข่ไม่สามารถอพยพเข้าไปวางไข่ตามลำธาร ลำห้วยต่าง ๆ ได้ เมื่อระดับน้ำโขงไม่ลดในช่วงหน้าแล้ง หรือแล้งมากจนน้ำในบึงแห้งขอด ปลาไม่มีที่วางไข่ ต้นไคร้และหว้าน้ำยืนต้นตาย ปลาขาดแหล่งอาหารและแหล่งอนุบาล จนปริมาณปลาแม่น้ำโขงลดลงจำนวนมาก ปลาตื่นน้ำหรือหลงฤดู ซึ่งอาจส่งผลให้จำนวนประชากรปลาแม่น้ำโขงลดลง และยังกระทบถึงเครื่องมือประมง เรือ และแพของคนบ้านสำโรงด้วย กลางคือเมื่อน้ำลดระดับลงอย่างรวดเร็วไม่ข้ามคืน เรือและแพที่ผูกจอดอยู่ริมตลิ่งก็ค้างอยู่บนคอน เพราะย่ำลงแม่น้ำไม่ทัน บางลำที่ใหญ่ก็หนักจนไม่อาจขนย้ายได้ด้วยกำลังคน ต้องจ้างรถเครนยกเคลื่อนย้ายซึ่งเป็นรายจ่าย “ที่ไม่ควรเกิดขึ้น” แก่ชาวบ้านริมโขงแม้แต่น้อย

ในส่วนของผู้ที่ทำการเกษตรริมโขงนั้นการแปรผัน และขึ้น-ลง ผิดปกติ ของแม่น้ำโขงกระทบต่อการเกษตรริมโขงโดยตรง กล่าวคือ โดยปกติแล้วในช่วงหน้าฝน ตั้งแต่เดือนกรกฎาคมเป็นต้นมา น้ำโขงจะเพิ่มระดับจนเกือบถึงตลิ่ง ส่งผลให้หญ้าและวัชพืชอื่น ๆ จมน้ำ กลายสภาพเป็นปุ๋ยให้แก่พืชที่จะถูกปลูกหลังน้ำโขงลดลงในหน้าแล้งตั้งแต่ช่วงเดือนพฤศจิกายนเป็นต้นไป แต่การที่น้ำโขงไม่สูงมากและไม่ไหลเข้าท่วมพืชที่อยู่ใกล้ฝั่งหรือตลิ่ง ส่งผลให้ผู้ทำเกษตรริมโขงต้องตัดหญ้าหรือเผาวัชพืชเพื่อเพาะปลูกพืชริมโขง บางรายล้มเลิกการทำเกษตรริมโขงเพราะไม่ต้องการใช้สารเคมี จนเกษตรริมโขงบ้านสำโรงมีพื้นที่ลดลง

ในเดือนธันวาคม 2562 ชาวบ้านสำโรงได้พบปรากฏการณ์การเกิดเทาหรือสาหร่ายน้ำโขง ผิดฤดู ทั้งยังมีจำนวนมากและขยายกินพื้นที่ทั่วทั้งผืนน้ำ ปรากฏการณ์นี้เป็นผลสืบเนื่องมาจากการลดระดับน้ำของแม่น้ำโขงจนเหลือระดับน้ำต่ำมาก (ประมาณ 30-50 เซนติเมตรในจุดที่ต่ำที่สุด) ประกอบกับภาวะน้ำโขงไร้ตะกอนจนใส เมื่อน้ำที่ตื่นและใสเกิดขึ้นพร้อมกันจึงเป็นปัจจัยสำคัญที่เหมาะสมแก่การเกิดขึ้นของเทาแม่น้ำโขง ปัญหาการเกิดของเทานี้กระทบต่อชาวประมงที่จับปลาโดยตรง เนื่องจากเทาที่หนาแน่นจะเกาะกับตาข่ายมอจนไม่อาจใช้ดักจับปลาได้ รวมทั้งยังพ่นจนตาข่ายเสียหาย ชาวประมงหลายคนจึงพักการ

หาปลาในช่วงนี้ และพยายามหาทางแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้า โดยไม่อาจคาดการณ์ได้ว่าภาวะเทากระจายทั่ว น้ำโขงจะเกิดขึ้นต่อเนื่องไปอีกระยะเวลาเท่าใด และจะเกิดขึ้นอีกในอนาคตหรือไม่

ความเปลี่ยนแปลงอีกประการที่ชาวบ้านสำโรงประสบคือ การผันผวนของระดับน้ำรายวัน เมื่อวันที่ 25 ธันวาคม 2562 น้ำโขงบ้านสำโรงได้เพิ่มระดับขึ้นมากกว่า 1 เมตร อย่างฉับพลันโดยไม่มีการแจ้งเตือนล่วงหน้า กระทบโดยตรงต่อเกษตรกรที่ทำเกษตรริมโขง โดยแปลงผักที่ใกล้ถึงฤดูเก็บเกี่ยวต้องถูกน้ำท่วมเสียหาย เพราะปัญหาน้ำขึ้นลงผันผวนที่บ้านสำโรงเกิดขึ้นมาก่อนหน้าหลายครั้ง ภาคเกษตรกรรมต้องสูญเสียรายได้และต้นทุนไปมาก จนเกษตรกรหลายรายล้มเลิกการทำเกษตรริมโขงโดยสิ้นเชิง เพราะแบกรับความเสียหายไม่ไหว นอกจากนี้การขึ้นลงฉับพลันยังกระทบต่อชาวประมงที่เครื่องมือหาปลาต้องเสียหาย เนื่องจากน้ำพัดอุปกรณ์เสียหาย ซึ่งทั้งการเกษตรริมโขงและการทำประมงไม่อาจเรียกคืนความเสียหายรูปแบบนี้จากหน่วยงานใด ๆ ได้

การแพร่ระบาดของสาหร่ายหรือเทาในแม่น้ำโขง ในช่วงเดือนพฤศจิกายนถึงธันวาคม 2562 ทำให้ไม่สามารถใช้มอง(ตาข่าย)ดักปลาได้ (ภาพ: มন্ত্রী จันทวงศ์)

เรือที่เคลื่อนย้ายลงน้ำไม่ทันจนค้างอยู่ในบึง (ภาพ: มন্ত্রী จันทวงศ์)

ปลาเอ็น ขึ้นผิดฤดูจากน้ำโขงแห้งเร็วเกินไป และมีราคาถูก ในช่วงเดือนตุลาคม 2562 (ภาพ: สอน จำปาตอก)

ปรากฏการณ์ของการจับปลา(ประเภทกินพืช)ได้จำนวนมาก ในเดือนพฤษภาคม 2563 หลังจากการระบาดของสาหร่ายแม่น้ำโขง เป็นการชดเชยรายได้ที่ขาดหายไป ในช่วงการระบาดของสาหร่ายระหว่างเดือนธันวาคมถึงกุมภาพันธ์ และตลาดขายปลาที่หายไป เนื่องจากการระบาดของของโรคโควิด-19

(ภาพ: สอน จำปาดอก)

ภาพเปรียบเทียบระดับน้ำโขงขึ้นอย่างรวดเร็วภายใน 1 วันที่เพิ่มระดับสูงมากกว่า 2 เมตร (ภาพ: ชนาง อำภารักษ์)

ความเสียหายต่อเรือและเครื่องยนต์ และเครื่องมือหาปลาของชาวบ้านสำโรง หลังจากน้ำขึ้นอย่างกะทันหัน (ภาพ: มন্ত্রী จันทวงศ์)

4. ความเป็นมาของแนวคิดการอนุรักษ์บึงและเพาะพันธุ์ปลาเพื่อฟื้นฟูระบบนิเวศ

บ้านสำโรงมีการอนุรักษ์บึงมาตั้งแต่อดีตเพื่อรักษาแหล่งน้ำดื่มซึ่งเป็นแหล่งน้ำสะอาดเดียวของชุมชน ต่อมาเมื่อสามารถจัดหาแหล่งน้ำใหม่เพื่อทำน้ำประปาการอนุรักษ์บึงจึงได้หยุดชะงักไป จนเมื่อปี พ.ศ.2532 ชาวสำโรงได้เริ่มอนุรักษ์บึงใหม่อีกครั้งจากปัญหาน้ำมีการปนเปื้อนจากยากำจัดศัตรูพืชและการจับปลาที่ทำลายระบบนิเวศ เช่น การซื้อไฟฟ้า โดยได้รับเงินสนับสนุนในช่วงแรกจาก SIP โดยเลือกบึงดอกเกตุและบึงปลาพอน เป็นเขตอนุรักษ์ แต่ไม่นานนักโครงการดังกล่าวได้หยุดอีกครั้งเนื่องจากปัญหางบประมาณ อย่างไรก็ตาม ภัยธรรมชาติและความเสื่อมโทรมของแหล่งน้ำซึ่งเกิดขึ้นซ้ำซ้อนและต่อเนื่องในบ้านสำโรงยังความวิตกกังวลต่อสมาชิกหมู่บ้านอย่างยิ่ง และต้องการการพัฒนาและการอนุรักษ์ที่ยั่งยืนอย่างแท้จริง

ในวันที่ 25 กุมภาพันธ์ 2561 ชาวบ้านบ้านสำโรงจึงหารือเร่งด่วนเพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าว โดยมีมติว่าต้องรื้อฟื้นการอนุรักษ์บึงให้กลับมาอีกครั้ง และต้องผลักดันระเบียบแบบแผนการอนุรักษ์บึงให้กลายเป็นแผนงานระดับตำบลและอำเภอให้ได้ ในการประชุมครั้งนั้นจึงได้เกิดร่างระเบียบเขตอนุรักษ์ พร้อมทั้งคัดเลือกคณะกรรมการอนุรักษ์เพื่อทำหน้าที่ควบคุม ดูแล การใช้ประโยชน์ในพื้นที่บึง และแม่น้ำโขงให้เป็นไปตามกฎระเบียบของชุมชน ดังนี้

กฎระเบียบและบทลงโทษการกระทำความผิดในเขตอนุรักษ์บึง

- 1) เขตอนุรักษ์พันธุ์ปลาน้ำบ้านสำโรงซึ่งชาวบ้านได้ทำการปักธงและทำสัญลักษณ์ไว้อย่างชัดเจน ห้ามผู้ใดลุ่มล่าและเข้าไปกระทำการใด ๆ ในเขต ก่อนได้รับอนุญาตจากคณะกรรมการดูแลรักษาเขตฯ
- 2) ห้ามมิให้ผู้ใดที่เข้าใช้หรือกระทำการใด ๆ ในเขตอนุรักษ์ฯ ได้แก่
 - การจับสัตว์น้ำ ทุกชนิดทุกประเภทไม่ว่าจะด้วยวิธีการใดก็ตาม
 - การใช้น้ำในบึงเพื่อทำการเกษตรหรือการชักล้าง
 - การตัดไม้หรือถอนทำลายพืชในบึงและรอบบึง
 - การทิ้งขยะหรือสิ่งปฏิกูล รวมถึงการ ปล่อยน้ำเน่าเสีย ถ้าฝ่าฝืนผู้นั้นจะต้องระวางโทษปรับเป็นเงิน 500 บาท

และหากผู้ใดพบเห็นการกระทำความผิดดังกล่าว แล้วนำมาแจ้งกับคณะกรรมการหมู่บ้านหรือคณะกรรมการอนุรักษ์ จะได้รับรางวัลเป็นเงิน 500 บาท

- 3) ห้ามมิให้นำเครื่องมือ เครื่องใช้ทุกชนิดเข้าไปในเขตอนุรักษ์ฯ โดยเฉพาะเครื่องมือ เครื่องใช้ที่เป็นอันตรายและเป็นภัยต่อระบบนิเวศหรือสิ่งแวดล้อม เช่น สารเคมี เครื่องซัดปลา ฯลฯ ถ้ามีการพบ เห็นผู้นั้นจะต้องระวางโทษปรับเป็นเงินบาททันที (2,000 บาท) และหากผู้ใดพบเห็นการกระทำความผิดดังกล่าวแล้วนำมาแจ้งกับคณะกรรมการหมู่บ้าน หรือคณะกรรมการอนุรักษ์ จะได้รับรางวัลเป็นเงิน 500 บาท

- 4) ห้ามมิให้มีการจ้างวานหรือบอกจ้างผู้อื่นให้เขาไปกระทำการผิดในเขตอนุรักษ์ฯ ถ้าจับได้ผู้นั้น จะต้องได้รับโทษปรับเป็นเงิน 12,000 บาท แต่ถ้าเป็นคนในชุมชนเองเป็นผู้จ้างวานปรับเป็น 2 เท่า

กฎระเบียบการใช้ประโยชน์พื้นที่ทุกประเภทในแม่น้ำโขง บริเวณบ้านสำโรง ต.สำโรง อ.โพธิ์ไทร จ.อุบลราชธานี

- 1) ห้ามการทิ้งขยะหรือสิ่งปฏิกูล รวมถึงการปล่อยน้ำเน่าเสียลงในแม่น้ำโขง
- 2) ห้ามกระทำการจับสัตว์น้ำด้วยวิธีการอันตรายที่เป็นภัยต่อระบบนิเวศหรือสิ่งแวดล้อม เช่น การใช้สารพิษสารเคมีในการจับสัตว์น้ำ การใช้ไฟฟ้าช็อต ในพื้นที่อาณาเขตบ้านสำโรง ไม่ว่าจะในห้วยหนอง สระ บ่อ บึง โบก หรือในแม่น้ำโขงที่เป็นอาณาเขตบ้านสำโรง
- 3) ห้ามผู้ใดก็ตามที่เข้ามาหากินทุกประเภทหรือเข้ามาทำธุระในเขตบ้านสำโรงไปจอดรถไว้ในป่าช้า ให้มาจอดรถที่ศาลาประชาคมของหมู่บ้านเท่านั้น
- 4) คณะกรรมการจัดการเขตอนุรักษ์ในพื้นที่บ้านสำโรง (ซึ่งมีผู้ใหญ่บ้านเป็นที่ปรึกษา)

บึงอนุรักษ์; บึงสองห้อง และ บึงดอกเกต และ ลูกปลาในบึงสองห้อง (ภาพ: มนตรี จันทวงศ์)

พื้นที่อนุรักษ์ "สองฝั่ง" และ ปลาในสองฝั่ง (ภาพ: มนตรี จันทวงศ์)

โดยในระยะเวลาโครงการ บ้านสำโรงได้ทำงานร่วมมือกับประมงในการขอลูกพันธุ์ปลามาปล่อยในพื้นที่บึงอนุรักษ์ที่เลือกไว้ ได้แก่ บึงดอกเกต บึงสองห้อง และสองฝั่ง ซึ่งชาวบ้านสำโรงได้ผ่านร่างระเบียบการใช้ประโยชน์และการใช้บึง และพร้อมปฏิบัติข้อปฏิบัติดังกล่าว

1. บ้านสำโรงมีความต้องการอนุรักษ์บึงได้แก่ บึงดอกเกต บึงสองห้อง และสองฝั่ง ต่อเนื่องตั้งแต่ปี 2561 เพื่อจัดทำเขตอนุรักษ์พันธุ์ปลา ในพื้นที่ที่ตกลงร่วมกัน ห้ามการจับสัตว์น้ำ ทุกชนิดทุกประเภทไม่ว่าจะ

ด้วยวิธีการใดก็ตาม ไม่ทำการการชัก ล้าง สารเคมีลงบุง ไม่ตัดไม้หรือถอนทำลายพืชในบุงและรอบบุง ไม่ทิ้งขยะหรือสิ่งปฏิกูล รวมถึงการ ปล่องน้ำเน่าเสีย ไม่ใช้เครื่องซ็อตปลา และชาวบ้านสำโรงขอความช่วยเหลือกรมประมงในการขอลูกพันธุ์ปลามาปล่อยในพื้นที่บุงอนุรักษ์ที่เลือกไว้

2. การฟื้นฟูระบบนิเวศชายฝั่งโขง การปลูกพืชที่เมล็ดพันธุ์เป็นอาหารปลาได้ เช่น ไคร้หน้า ต้นบักตากบ มะเตื่อ หัวน้ำ

3. การอบรมการเพาะพันธุ์ปลา การส่งเสริมการเลี้ยงปลา การจัดหาพื้นที่เพาะปลูกระยะสั้นให้กับเกษตรกรที่ได้รับผลกระทบที่สูญเสียอาชีพประมงและเกษตรริมฝั่ง

4. การสำรวจศักยภาพผู้ได้รับผลกระทบ และจัดหา/ส่งเสริมแหล่งอาหารสำรองระดับชุมชนและครัวเรือน

5. การจัดตั้งกองทุนรับซื้อปลาเป็น และจัดหาแหล่งน้ำสาธารณะเพื่อเป็นแหล่งเลี้ยงพ่อแม่ปลา ขยายพันธุ์ปลาในบ่อดินในช่วงฤดูน้ำหลาก

6. ประสานหน่วยงานประมง จัดประชาคมและรับรอง คณะกรรมการ ตลอดจนกฎระเบียบข้อบังคับในการอนุรักษ์บุง และการใช้ประโยชน์ในเขตอนุรักษ์ อย่างเป็นทางการ

7. การจัดทำแผนเผชิญภัยพิบัติร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

8. การจัดทำเสาวัดระดับน้ำโขง และพัฒนาระบบการสื่อสารเพื่อเตือนภัยในชุมชน และระหว่างชุมชนลุ่มน้ำโขง

9. ส่งเสริมและประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวเชิงนิเวศในชุมชนให้เป็นระบบและกระจายรายได้สู่ชุมชน

10. ตำบลสำโรงมีทั้งหมด 11 หมู่บ้าน ตัดแม่น้ำโขง 4 หมู่บ้าน ชุมชนริมโขงต้องการพัฒนาและดำเนินงานในลักษณะที่เป็นเครือข่ายร่วมกัน เพื่อฟื้นฟู ปกป้องแหล่งอาหาร คือ บ้านผาชัน บ้านคันแยงใหญ่ บ้านคันแยงน้อย และบ้านสำโรง ซึ่งปัจจุบันแต่ละหมู่บ้านก็มีการดำเนินการในลักษณะนี้อยู่แล้ว เช่น บ้านผาชัน มีการจัดตั้งกองทุนปลาของหมู่บ้านมาตั้งแต่ปี 2549

ภาคผนวก

โครงการศึกษาการอนุรักษ์และเพาะพันธุ์ปลาหน้าโขงสู่ธรรมชาติเพื่อความมั่นคงทางอาหารแบบยั่งยืน บ้านสำโรง หมู่ 5 ตำบลสำโรง อำเภोधักขันธ์ จังหวัดอุบลราชธานี

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระบบนิเวศย่อย และการพึ่งพาแม่น้ำโขงของชุมชน
2. เพื่อศึกษาสถานการณ์ปัญหา และแนวทางแก้ไข
3. เพื่อศึกษาแนวทางการอนุรักษ์และขยายพันธุ์ปลาหน้าโขงสู่ธรรมชาติ เพื่อสร้างความมั่นคงทางอาหารของชุมชน

งบประมาณสนับสนุน จากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) จำนวน 37,000 บาท

1. การศึกษาการอนุรักษ์และเพาะพันธุ์ปลาหน้าโขงสู่ธรรมชาติเพื่อความมั่นคงทางอาหารแบบยั่งยืน จำนวน 12,000 บาท
2. การดำเนินการตามแผนปฏิบัติการชุมชนต้นแบบ ปี 2563 จำนวน 15,000 บาท
3. การดำเนินงานตามแผนปฏิบัติการ เพื่อการส่งเสริมการปลูกผักปลอดภัยในระดับครัวเรือน จำนวน 10,000 บาท

ลำดับ	วันที่	กิจกรรม
1	4-6 กุมภาพันธ์ 2562	การประชุมเชิงปฏิบัติการ ระดับเครือข่าย 7 จังหวัด
2	23 เมษายน 2562	เวทีพัฒนาโจทย์วิจัย พื้นที่บ้านสองคอน
3	20 สิงหาคม พ.ศ. 2562	การประชุมเพื่อลงนามบันทึกความตกลงงานวิจัยเชิงปฏิบัติการ พื้นที่บ้านสองคอน
4	27-29 ตุลาคม 2562	เสนอความก้าวหน้าวิจัย และเสนอข้อเสนอโครงการกับกรมประมงใน ที่ศาลาประชาคมอำเภอปากชม จังหวัดเลย
5	7 มกราคม 2563	การประชุมสรุปข้อมูลการวิจัย
6	18 มีนาคม 2563	การประชุมเพื่อลงนามบันทึกความตกลงแผนปฏิบัติการชุมชนต้นแบบ ปี 2563
7	18-19 สิงหาคม 2563	ทีมวิจัยนำโขง จ.มุกดาหาร อำนาจเจริญ และอุบลราชธานี และเจ้าหน้าที่สำนักงานประมง ร่วมกันแลกเปลี่ยนประสบการณ์การทำงาน และศึกษาดูงานในพื้นที่ ชมแม่น้ำโขง ปากบึงสองคอน มุ่งที่จะทำการอนุรักษ์ ปล่อยปลา และการทำฝ้าย้อมคราม การจัดการท่องเที่ยวของชมรมเรือบ้านสองคอน, บ้านปากกะหลาง ต.สองคอน, สามพันโบก บ้าน

		โป่งเป้า ต.เหล่างาม ,บ้านสำโรง และดูงานกองทุนปลาบ้านผาชัน ต.สำโรง อ.โพธิ์ไทร จ.อุบลราชธานี
8	21 ตุลาคม 2563	การประชุมเพื่อลงนามบันทึกความตกลงแผนปฏิบัติการ เพื่อการส่งเสริมการปลูกผักปลอดภัยในระดับครัวเรือน
9	5 พฤศจิกายน 2563	เข้าร่วมการประชุม “ทิศทางการจัดการทรัพยากรลุ่มน้ำโขง จากงานวิจัยเชิงปฏิบัติการโดยชุมชนลุ่มน้ำโขง” เพื่อนำเสนอผลการวิจัยเชิงปฏิบัติการและข้อเสนอเชิงนโยบาย ณ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ

ทีมวิจัยชุมชน

1. นางสาวอน จำปาดอก (หัวหน้าทีมวิจัย)
2. นายพิจิต จันทะชาวี ผู้ใหญ่บ้าน (กรรมการ)
3. นางหนูลำพัน เฉวียงวงศ์ ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน (ผู้ประกอบการรับซื้อปลา)
4. นายณรงค์ ทิพย์เนตร (อสม.พรานปลา)
5. นายอุทัย จำปาหอม (กรรมการกลุ่มอนุรักษ์พันธ์ปลา)
6. นายสมพาล บุผาผา (เกษตรริมโขง)
7. นายวิทยา เรืองเนตร (กรรมการกลุ่มอนุรักษ์พันธ์ปลา)
8. นางวาสนา พิมวงค์ (กรรมการกลุ่มอนุรักษ์พันธ์ปลา)
9. นางจันทร์ตุลา คงทน (ผู้ประกอบการรับซื้อปลา)
10. นางพัศรา จันทะพันธ์ (ชาวประมง)
11. นายมูล คลายพรม (ชาวประมง, กรรมการกลุ่มอนุรักษ์พันธ์ปลา)
12. นายเทียม สง่างาม (ชาวประมง)
13. นางสุดารัตน์ สง่างาม (ชาวประมง)
14. นายสมยศ รมโพธิ์ (ชาวประมง)
15. นายเกียรติ มุลสินธ์ (ชาวประมง)

กิจกรรมของทีมวิจัยบ้านสำโรง

วันที่	กิจกรรม	รูปภาพ
<p>4-6 กุมภาพันธ์ 2562</p>	<p>ตัวแทนชุมชนวิจัย เข้าร่วมการประชุมเชิงปฏิบัติการระดับเครือข่าย 7 จังหวัด ครั้งที่ 1/2562 ที่อำเภอหาดใหญ่ จ.นครพนม เพื่อร่วมวิเคราะห์สถานการณ์ปัญหาผลกระทบของแม่น้ำโขงและชุมชน และการกำหนดแนวทางการทำงานวิจัยเชิงปฏิบัติการร่วมกันในปี 2562-2563</p>	

วันที่	กิจกรรม	ภาพกิจกรรม
23 เมษายน 2562	การประชุม เพื่อพัฒนาโจทย์วิจัย 	
18 สิงหาคม 2562	การประชุมเตรียมเอกสารโครงการ บันทึกความ ตกลงการทำวิจัยเชิงปฏิบัติการ	
20 สิงหาคม 2562	การลงนามบันทึกความตกลงการทำวิจัยเชิง ปฏิบัติการ 	
18-22 ตุลาคม 2562	การประชุมกรรมการงานวิจัย และชาวบ้านบ้านสำโรง เพื่อชี้แจงหัวข้องานวิจัยและวิธีการเก็บ ข้อมูลการวิจัย พร้อมแจกแบบสอบถามข้อมูลบริบทชุมชน	
25 ตุลาคม 2562	การประชุมเตรียมงานนำเสนอสำหรับการประชุมที่ อ.ปากชม และตรวจทานข้อมูลจาก แบบสอบถามเพื่อความสมบูรณ์	
26-28 ตุลาคม 2562	เข้าร่วมการประชุมเชิงปฏิบัติการ “การพัฒนา แผนเชิงรุกด้านการประมงระดับชุมชน ภายใต้ สภาวะการเปลี่ยนแปลงของแม่น้ำโขง” ที่ อ.ปาก ชม จ.เลย	

		
<p>1 พฤศจิกายน 2562</p>	<p>ทีมวิจัยยื่นเอกสารขอพันธุ์ปลามาปล่อยสู่แหล่งอนุรักษ์ ณ ที่ทำการประมง อ.โพธิ์ไทร จ. อุบลราชธานี</p>	
<p>8 พฤศจิกายน 2562</p>	<p>หารือการอนุรักษ์ปู ในการประชุมประจำเดือนบ้านสำโรง และเตรียมพร้อมพร้อมการรับพันธุ์ ปลามาปล่อย และกำหนดข้อตกลงร่วมกันในการดูแลบึงอนุรักษ์</p>	
<p>11 พฤศจิกายน 2562</p>	<p>จัดงานคารวะแม่น้ำในวันลอยกระทง พร้อม ปล่อยปลาสร้อยลงบึงอนุรักษ์เพื่อขยายพันธุ์ปลา โดยเชิญนายกอบต. สำโรง เป็นประธานในพิธี ร่วมด้วยอาสาสมัครบ้าน ครู อาจารย์โรงเรียนบ้าน สำโรง เด็กนักเรียน และสมาชิกชุมชน ปล่อย ปลาลงบึงสองห้อง และบึงดอกเกด</p>	
<p>13-14 พฤศจิกายน 2562</p>	<p>การประชุมสรุปข้อมูลของทีมวิจัย</p> 	

7 มกราคม 2563	การประชุมสรุปข้อมูลของหมู่บ้านสำโรง
	

18 มีนาคม 2563	การประชุมเพื่อลงนามบันทึกความตกลง แผนปฏิบัติการชุมชนต้นแบบ ปี 2563	
----------------------	---	--

18-19 สิงหาคม 2563	<p>แกนนำชุมชนวิจัยน้ำโขงมุกดาหาร อำนาจเจริญ อุบลฯ และเจ้าหน้าที่สำนักงานประมง ร่วมกัน แลกเปลี่ยนประสบการณ์การทำงาน และศึกษาดูงานในพื้นที่ ชมแม่โขง ปากบ้องสองคอน ปู่งที่จะ ทำการอนุรักษ์ ปล่อยปลา และการทำฝ้าย้อมคราม การจัดการท่องเที่ยวของชมรมเรือบ้านสองคอน, บ้านปากกะหลาง ต.สองคอน, สามพันโบก บ้านโป่งเปี้ยว ต.เหล่างาม ,บ้านสำโรง และดูงานกองทุน ปลาบ้านผาชัน ต.สำโรง อ.โพธิ์ไทร จ.อุบลราชธานี</p>
	
	

4
พฤศจิกายน
2563

ตัวแทนที่มวิจัยชุมชน 17 ชุมชน เข้าพบอธิบดีกรมประมง และมอบรายงานการวิจัยเชิงปฏิบัติการ และข้อเสนอเชิงนโยบายต่อกรมประมง

5
พฤศจิกายน
2563

ตัวแทนทีมวิจัยชุมชน 17 ชุมชน เข้าร่วมการประชุม “ทิศทางการจัดการทรัพยากรลุ่มน้ำโขง จากงานวิจัยเชิงปฏิบัติการโดยชุมชนลุ่มน้ำโขง” เพื่อนำเสนอผลการวิจัยเชิงปฏิบัติการและข้อเสนอเชิงนโยบาย ณ ห้องประชุม 201 ชั้น 2 สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ

4 ธันวาคม
2563

ชุมชนบ้านสำโรง โดยการสนับสนุนพันธุ์ปลาจากกรมประมง จัดพิธีปล่อยปลาลงเขตอนุรักษ์บึงสอง
ห้อง, บึงดอกเกตุ และช่องไผ่

